

Kentsel Çevre için Tematik Strateji

Komisyon'dan Konsey ve Avrupa Parlamentosuna Öneri

Avrupa Komisyonu

Brüksel, 11.1.2006

COM(2005) 718 final

{SEC(2006) 16 }

Çeviri: Aydan Erim

Avrupa Topluluğu'nun 2001-2010 yıllarını kapsayan Altıncı Çevre Eylem Programı kapsamında, Komisyon'un üzerinde çalışması istenen 7 Tematik Strateji belirlenmişti. Bunlardan dört tanesi 2005 sonlarına doğru kabul edildi (Hava Kirliliği, Atıkların Önlenmesi ve Yeniden Kullanımı, Deniz Ortamının Korunması ve Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı). Kentsel Çevre konusundaki ekteki Strateji Komisyon tarafından 11 Ocak 2006 tarihinde kabul edilerek AB Parlamentosu'na ve Konsey'e sunuldu. Geri kalan iki Tematik Strateji (Topraklar ve Pestisitlerin Sürdürülebilir Kullanımı) ise henüz onay aşamasına gelememi.

Kentsel Çevre için Tematik Strateji'nin hazırlanmasına 2002 yılında başlandı. İlk aşamada sürdürülebilir kentsel ulaşım, sürdürülebilir kent yönetimi, sürdürülebilir kentsel tasarım ve sürdürülebilir yapı üretim konularında dört çalışma grubu kuruldu. Bu aşamada ayrıca farklı kesimleri içeren yaygın bir danışma/görüş alma süreci işletildi ve özellikle AB'ye yeni katılacak ülkelerde durum tespiti yapmak üzere bazı araştırmalar yaptırıldı.

Komisyon tüm bu birikimden yararlanarak, Kentsel Çevre için bir Tematik Stratejiye Doğru" başlıklı bir Ara Öneri hazırladı ve bu metin Şubat 2004'de kabul edilerek hazırlıkların ilk aşaması tamamlandı. Son aşamada Ara Öneri ikinci bir danışma/görüş alma sürecinden geçirildi, ek çalışmalar yapmak üzere bazı yeni çalışma grupları oluşturuldu ve sonuçta ara metinden çok daha kısa olan ve onun aksine hiçbir bağlayıcı karar önerisi getirmeyen bu son metin hazırlanarak Komisyon tarafından kabul edildi. Bu arada AB'nin yapılan tüm politika , direktif ve benzeri çalışmalar için artık zorunlu kıldığı "etki değerlendirmesi" süreci de işletildi ve 50 sayfaya yaklaşan bu rapor da Strateji'nin eki bir çalışma belgesi olarak ilgili taraflara sunuldu.

Bu sayımızda, Komisyon tarafından AB Konseyi ve Parlamentosu'na gönderilen son metni sunuyoruz.

Tematik Strateji metnine Türkçe olarak ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/kentselstrateji>

Metnin İngilizce orijinaline ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/urbanstrategy>

1. SUNUŞ

Kentsel alanlar, AB'nin Sürdürülebilir Gelişme Stratejisi¹ hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kentler, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların en güçlü bir şekilde bulunduğu alanlardır.² Çevre sorunlarının pek çoğu kentlerde yoğunlaşmaktadır, ancak kentler aynı zamanda iş yaşamının sürdüğü, yatırımların yapıldığı ve ekonominin itici gücünü oluşturan alanlardır. Her beş Avrupa vatandaşıdan dördü kentsel alanlarda yaşamaktadır ve kentsel çevrenin durumu bu insanların yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Yüksek nitelikli bir kentsel çevre ayrıca yenilenen Lizbon Gündemi'nin önceliklerinden bir olan "Avrupa'yı çalışmak ve yatırım yapmak için daha çekici kılmak" hedefine de katkı sağlamaktadır. Avrupa kentlerinin çekiciliği bu yerleşimlerin gelişme ve iş yaratma potansiyelini de zenginleştirecektir ve bu nedenle de kentlerin, Lizbon Gündemi'nin uygulanması açısından çok büyük bir önemi vardır.³

Öte yandan, Avrupa'nın kentsel çevrelerinin durumu konusundaki kaygılar giderek artmaktadır. Kentlerin karşı karşıya kaldığı aşılması zorlu çevresel sorunlar insan sağlığı, kentlerde yaşayanların yaşam kalitesi ve kentlerin kendilerinin gösterdiği ekonomik performans açısından ciddi sonuçlar doğurmaktadır. 6. Çevre Eylem Programı, "kentsel alanlara yoğunlaştırılan bütüncül bir yaklaşımla, daha iyi bir yaşam kalitesine katkıda bulunmak" ve "sürdürülebilir bir kentsel gelişmenin teşvik edilmesiyle, kirlenme düzeylerinin insan sağlığı ve çevre üzerinde zararlı etkiler yaratmadığı bir çevre sunarak, vatandaşlar için daha iyi bir yaşam kalitesi ve toplumsal esenlik sağlanması"na katkı amacıyla, Kentsel Çevre için bir Tematik Strateji geliştirilmesini öngörmektedir.

Komisyon, 6. Çevre Eylem Programı doğrultusunda hareket ederek, kentsel alanların karşılaştığı sorunlara ilişkin ilk analizini bir Ara - Öneri (Communication)⁴ olarak sundu ve kentsel yönetim, sürdürülebilir ulaşım, inşaat ve kentsel tasarım olarak belirlediği dört öncelikli konuda iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve yerel ölçekte planlar yapılması zorunluğu getirmede AB yükümlülükleri gibi bazı konularda faaliyete geçilmesini önerdi. Bunu izleyen yoğun bir paydaşlara danışma ve olası ilerleme yollarının analizi süreciyle elde edilen sonuçlar, eldeki bu Stratejinin temelini oluşturmaktadır.

2. KENTSEL ALANLARIN KARŞILAŞTIĞI ZORLU ÇEVRE SORUNLARI

Kentlerin çoğu, kötü hava kalitesi, trafik yoğunluğu ve tıkanmaları, alıcı ortamdaki yüksek gürültü düzeyleri, kötü nitelikte bir yapıli çevre, bozulmuş alanlar, sera gazı emisyonları, kentsel yayılma, atık ve atık su üretimi gibi, ortak ve temel bir çevresel sorunlar paketiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Sorunlar, değişen yaşam tarzları (özel otomobillere giderek daha bağımlı olmak, tek kişilik ailelerin sayısındaki artış, kişi başına giderek daha fazla kaynak kullanılması) ve demografik değişimler dahil olmak üzere, çözümler üretilirken hesaba katılması gereken bazı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu çözümlerin ileriye dönük olması ve iklim değişikliğinin etkilerinin öngörülmesi (örneğin seller) veya fosil yakıtlara bağımlılığın giderek azaltılması gibi, risk önleyici yönleri de içermesi gerekmektedir.

Kentlerdeki çevresel sorunlar, nedenleri birbiriyle bağlantılı olduğu için, özellikle karmaşıktır. Bir sorunu çözmek için yapılacak yerel girişimler başka bir yerde yeni problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilir ve ulusal veya bölgesel düzeydeki politikalarla ters düşebilir. Örneğin, temiz otobüsler alarak hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik politikalar, bazı arazi kullanım kararlarından (örneğin kent merkezlerinde otopark inşaaası) kaynaklanan özel araç kullanımındaki artışla sekteye uğrayabilir. Kötü nitelikli bir yapıli çevreyle ilgili sorunlar ise çok kez bunun altında yatan sosyo-ekonomik sorunlarla bağlantılıdır

En başarılı yerel yönetimlerin, farklı politikaları ve farklı yönetim kademelerinde üstlenilen yükümlülükler arasındaki ilişkileri ayrıntılı olarak analiz eden, uzun dönemli stratejik eylem planlarını uygulamaya koyarak, kentsel çevrenin yönetimi konusunda bütüncül bir yaklaşım

benimseyenler olduğu genel kabul görmektedir (Eke bakınız). Yerel, bölgesel, ulusal veya AB düzeyinde zorunlu kılınan yükümlülükler (örneğin arazi kullanımı, gürültü, hava kalitesi), yerel bir stratejik yönetim çerçevesine oturtulduğu zaman, yerel düzeyde daha etkin bir şekilde uygulanmaları mümkün olabilecektir.

3. AB DÜZEYİNDEKİ EYLEMLERİN ARTI DEĞERİ

Kentsel çevrenin iyileştirilmesinde yerel yönetimlerin belirleyici bir rolü vardır. Tarih, coğrafya, iklim, yönetim ve yasama koşulları bağlamındaki farklılıklar, kentsel çevre için yerel düzeyde geliştirilmiş, ısmarlama giysi örneği çözümler ister.

Eylemlerin en etkin olacakları düzeyde gerçekleştirilmesini öngören yetki devri ilkesi, aynı zamanda, yerel düzeyde faaliyet gösterilmesi gereğinin de ip uçlarını vermektedir. Ancak, kentsel çevre için her düzeyde eylem gerekmektedir. Bu bağlamda, hem ulusal ve bölgesel düzeydeki yetkili makamların hem de AB'nin oynayacağı bir rol bulunmaktadır.

Bir çok kentte şu anda bile ortaya konmuş çözümler vardır, ancak bunlar yeterince yaygın olarak duyurulmamıştır ya da gerektiği gibi uygulanmamaktadır. AB'nin Üye Devletler ve yerel yönetimlere verebileceği en iyi destek, Avrupa'daki en iyi uygulama örneklerini tanıtmak, bunların tüm Avrupa'da yaygın olarak uygulanabilmesi için kolaylaştırıcı olmak ve kentler arasında etkin ağlar oluşturulmasını ve deneyimlerin paylaşılmasını teşvik etmek olacaktır. AB, çevresel öncelikleri gerçekleştirecek yatırımlara mali destek sağlayabilir; araştırma ve eğitim amaçlı fonlar sunarak, geçerli bir rehberlik sağlayarak ve kentler için ulusal danışma noktalarının oluşturulmasını teşvik ederek kapasite geliştirilmesini destekleyebilir.

Üye Devletler'in, AB düzeyinde sunulan ve bu Stratejide vurgulanan fırsatları, yerel yönetimlerin yararına olacak bir şekilde değerlendirmeleri esastır. Üye Devletler'den ayrıca, ilgili idari kuruluşlar arasında yakın bir işbirliği ve eşgüdüm sağlanmasını teşvik ederek, kentleri ve bölgeleri için etkin çözümleri tanımlayabilmeleri için, bu Strateji'nin hedeflerini gerçekleştirebilmesi yolunda yerel yönetimlere destek olmaları da istenmektedir.

Kentsel çevrenin sorunlarının değerlendirilmesi, her düzeyde eyleme duyulan gereksinim ve AB düzeyinde yapılacak olanların getireceği artı değer, yürütülen çeşitli danışma çalışmalarında Üye Devletler dahil, tüm paydaşların ortak saptamaları olmuştur⁵, Komisyon, yerel düzeyde bütünleştirilmiş bir yönetim uygulanmasının yasal zorunluluk haline getirilmesi de dahil (etki değerlendirmesine bakınız), farklı seçenekleri inceledi. Ancak, kentsel alanların ve varolan ulusal, bölgesel ve yerel yükümlülüklerin çeşitliliği ve tüm kentsel çevre konularında ortak standartların oluşturulmasındaki zorluklar göz önüne alındığında, bu Strateji'nin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde yasal düzenlemelere gitmenin en iyi yol olmayacağına karar verildi. Üye Devletler'in ve yerel yönetimlerin çoğu, çevre yönetimi ve kentsel ulaşım planları konusunda bağlayıcı AB zorunluluklarına gerek olup olmadığını sorgulayarak, bu yaklaşımı destekledi.

4. STRATEJİNİN AMAÇLARI

Bu Strateji kapsamında sunulan önlemlerin amacı, yerel yönetimleri kentsel yönetim konusunda daha bütünleşmiş bir yaklaşım benimsemeleri için destekleyip teşvik ederek ve Üye Devletler'den bu süreci desteklemelerini isteyerek, mevcut AB çevre politikaları ve yasalarının yerel düzeyde daha iyi uygulanmasına katkı sağlamaktır.

Strateji her düzeyde uygulanırsa, sonuçta kentsel çevrenin niteliğinin yükseltilmesine katkı sağlayacak, kentler yaşamak, çalışmak ve yatırım yapmak için daha çekici yerler olacak ve kentlerin, örneğin iklim değişikliği gibi konularda, daha geniş bir çevre üzerindeki olumsuz çevresel etkileri azalacaktır.

5. ÖNLEMLER

Yerel düzeyde genel olarak çevre yönetimine özellikle de ulaşım, tüm paydaşlara etkin bir şekilde danışılmasını esas alan bütüncül bir yaklaşım, çevre ile ilgili yasal düzenlemelerin başarılı bir şekilde uygulanması ve çevresel kalite ve performansta kalıcı iyileştirmelerin sağlanması yönündeki başarının anahtarıdır.. Yerel yönetimlerin bu yönetim tekniklerini benimseyebilmeleri için desteklenmesi gerekmektedir.

5.1. Bütünsel Çevre Yönetimi Konusunda Rehberlik

Kentsel çevrenin yönetimi için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi, kentsel alanlar için geçerli olan çeşitli politikalar ve girişimler arasında doğabilecek çelişkilerden sakınılmasına yardımcı olacak, ve kentin uzun vadeli vizyonunun gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Bazı Üye Devletler Yerel Gündem 21 ve Aalborg Taahhütleri⁶ gibi gönüllü girişimlere ek olarak, kentsel çevrenin bütüncül yönetimini sağlamak üzere yasal düzenlemeler getirmiş veya mekanizmalar oluşturmuştur.⁷

Bütüncül yaklaşımlar ortaya daha iyi planlama ve daha çarpıcı sonuçlar çıkartmaktadır. Açık bir şekilde tanımlanmış amaçların, hedeflerin, üstlenilen sorumlukların, ilerlemenin izlenmesine ilişkin süreçlerin, halka danışmanın, değerlendirme, denetleme ve rapor etmenin, alınacak önlemlerin etkin bir şekilde uygulanmasında yaşamsal önemi vardır. Birçok başarılı kent, politika hedeflerine erişilmesini garanti etmek ve ilerlemenin halk tarafından incelenmesine olanak sağlamak üzere, EMAS veya ISO 14001 gibi çevre yönetim sistemlerini uygulamaya koymuş bulunmaktadır. Sağlanan iyileştirmelerle ilgili bilgilendirme kampanyaları (örneğin Avrupa Ulaşım Haftası) önemlidir.

Komasyon, yerel yönetimlere, yerel düzeyde bütüncül yönetim yaklaşımından daha fazla yararlanabilmesi için gereken adımları atmalarını ısrarla önermekte ve ulusal ve bölgesel düzeylerdeki yetkili makamları bu süreci desteklemeleri için teşvik etmektedir.

Komasyon, 2006 yılında, deneyimlerden yararlanarak ve en iyi uygulamalardan örnekler vererek, bütüncül çevre yönetimi konusunda teknik rehberlik sağlayacaktır. Bu bağlamda, örneğin hava, gürültü, su, atık ve enerji etkinliği direktifleri gibi, en geçerli olan AB çevre yasalarına referans verilecektir

5.2. Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planları Konusunda Rehberlik

Kentsel ulaşım, hava kirliliği, gürültü, trafik tıkanması ve CO2 emisyonlarını doğrudan etkilemektedir ve gerek kentte yaşayanlar gerekse iş yaşamı için temel bir ögedir. Bazı Üye Devletler'de kentsel ulaşım planlarının yapılması ve uygulanması zorunludur.⁸ Bazı kentler, yaşam kalitesini iyileştirmek veya AB'nin, insan sağlığının korunmasına ilişkin standartlarına (örneğin: hava kalitesi) uyabilmek amacıyla, bu tür planları gönüllü olarak benimsemektedir.

Etkin bir ulaşım planlaması, altyapı ve taşıtlara ilişkin finansal talebin planlanması, yüksek kaliteli toplu taşıma, güvenli bisiklet ulaşımı ve yürüme sağlanmasına yönelik teşvik sistemlerinin tasarlanması ve uygun idari düzeyde bunların arazi kullanım kararlarıyla eşgüdümlü kılınabilmesi için, uzun vadeli bir vizyon gerektirir. Ulaşım planlaması güvenlik, mal ve hizmetlere erişim, gürültü, hava kirliliği, sera gazı emisyonları ve enerji tüketimi, arazi kullanımı konularını göz önüne almalı, gerek yolcu gerekse mal ulaşımını ve her türlü ulaşım türünü kapsamalıdır. Çözümlerin, halkı ve diğer paydaşları içeren geniş kapsamlı danışmaları esas alarak, yerine özel olması ve yerel durumu yansıtmaları gerekir. Komasyon, yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planları yapmalarını ve uygulamalarını ısrarla önermektedir.

Komasyon, 2006 yılında, 2004 Uzman Çalışma Grubu'nun⁹ önerilerini temel alarak, ulaşım planlarının ana yönleri konusunda teknik rehberlik sağlayacak ve en iyi uygulamalardan örnekler verecektir.

5.3. Örnek Uygulamaların AB Bütünü İçinde Aktarılmasına Destek

Yerel yönetimlerin mevcut çözümlere erişimi, birbirlerinden öğrenmeleri ve kendi somut durumlarına uyarlanmış çözümler geliştirebilmeleri açısından önemlidir. Bilginin iyi yapılandırılmış, kolayca sağlanabilir ve doğru uzmanlar tarafından desteklenir olması gerekmektedir.

5.3.1. Ağların Kurulması ve Örnek Projeler

Komisyon tarafından, "İşbirliği Çerçevesi"¹⁰ kapsamında finanse edilen yerel yönetimler arasında deneyim aktarılması uygulaması, her yerel durum için, tarafların kendi deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları göz önüne alarak, çözüm üretmek üzere birlikte çalışmanın yararlarını göstermiştir.

Komisyon, yeni LIFE+ yönetmeliği¹¹ kapsamında benzer etkinlikleri desteklemeye devam etmeyi önermektedir. Uyum Politikası¹² ve Araştırma Çerçeve Programı da benzer fırsatlar ve bir dizi kentsel çevre konusunda örnek projeler sunacaktır.

Komisyon, bu araçlarla kentsel konularda iyi uygulama örneklerinin ve örnek projelerin yerel ve bölgesel yönetimlere aktarılması için destek sağlayacaktır. Üye Devletler'le, yerel ve bölgesel yönetimlerden bu fırsatları irdelemeleri ve yararlanmaları istenmektedir.

5.3.2. Kentsel Konularda Görevli Ulusal Odak Noktaları Ağı

Yerel yönetimler, ortaya umut verici sonuçlar koyan girişimlerle ilgili bilgilere erişmekte güçlük çektiklerini bildirmektedir. İyi uygulama örneklerinin çoğu, dışardan ve bağımsız olarak değerlendirilmemekte ve bilgisine tek bir noktadan ulaşılamamaktadır. Komisyon, URBACT kapsamında, yerel yönetimlerden gelecek taleplere cevap verebilmek üzere, kentsel alanlardaki sosyal, ekonomik ve kentsel konularla ilgili yapılandırılmış ve değerlendirmiş bilgi sağlamayı amaçlayan pilot bir ulusal odak noktaları ağının (Avrupa Bilgi Platformu¹³) ortak finansörlüğünü yapmaktadır

Komisyon, pilot çalışmayı 2006 yılı sonunda değerlendirecek ve önerilen 2007-2013 dönemi Uyum Politikası çerçevesinde, bu projenin "kentsel gelişme konusunda deneyimlerin aktarılması için Avrupa çerçeve programı"nın temel taşlarından biri olarak kullanılıp kullanılmayacağına karar verecektir.

5.4. Komisyon'un Yerel Yönetimler İçin İnternet Portalı

Günümüzde yerel yönetimler için önemli olabilecek Komisyon Önerileri (Communications), araştırma bulguları, çalışmalar ve rehberliklere farklı Komisyon web sitelerinden erişilebilmekte, bu da söz konusu bilgilerin bulunmasını zorlaştırmaktadır.

Komisyon, Avrupa'da iletişimin iyileştirilmesi Eylem Planı'nın¹⁴ parçası olarak, bazı özel izleyici grupları için Avrupa web sitesinde tematik portallar geliştirme olasılığını irdelemektedir. Bu yolla, tek bir portal tüm geçerli bilgilere bağlantı verecek ve bilgi akışını iyileştirecektir.

Komisyon, yerel yönetimler için tematik bir portal oluşturulmasının yapılabirliği konusunu değerlendirecektir.

5.5. Eğitim

Birçok yerel yönetim, sektörler arası işbirliği, belirli çevre yasaları konusunda eğitim, etkin halk katılımı ve vatandaşların davranışlarında değişiklik yapılmasının teşvik edilmesi gibi konuları içeren bir bütüncül yönetim yaklaşımının benimsenebilmesi için, belirli becerilere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Paydaşlara göre, ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlerin devreye girdiği "yüz yüze" eğitim, en değerli öğrenme yöntemidir. Öngörülen LIFE+ Yönetmeliği'nin çevre politikasının

uygulanmasında yardımcı olmak üzere, yerel düzeyde var olan kapasiteye destek sağlaması önerilmektedir. Bu destek, yerel yönetim personeli için değişim programlarını da içerebilir.

Komisyon'un Avrupa Sosyal Fonu¹⁵ önerisi de bölgesel ve yerel düzeydeki kamu idarelerinin etkinliğinin güçlendirilmesi yönünde yararlanılabilecek olanaklar sağlamaktadır. Komisyon, yeni LIFE+ Yönetmeliği'ni ve diğer araçları kullanarak, yerel ve bölgesel yönetimlerde kentsel yönetim konusunda kapasite geliştirilmesini destekleyecektir ve Üye Devletleri bu tür faaliyetleri başlatmaya teşvik etmektedir.

5.6. Diğer Topluluk Destek Programlarından Yararlanmak

Strateji'nin hedeflerine ulaşabilmesi için, diğer politikalar kapsamında sunulan fırsatlardan da yararlanması gerekmektedir.

5.6.1. Uyum Politikası

Komisyon'un 2007-2013 dönemi için Uyum Fonları¹⁶ ve Yapısal Fonlar'a¹⁷ ilişkin önerileri kentsel alanlardaki çevresel önceliklerin ele alınabilmesinde yardım sağlanması açısından önemli fırsatlar içermektedir. (örneğin: atık yönetimi, kentsel atıkların arıtılması, hava kalitesi, temiz kentsel toplu taşıma, enerji etkinliği, kirlenmiş toprakların iyileştirilmesi ve kentsel canlandırma projeleri için bütünsel stratejiler).

Komisyon, Üye Devletleri kendi kentsel alanlarında karşılaştıkları sorunları ele alabilmek için bu fırsatlardan yararlanmaları ve Ulusal Stratejik Referans Çerçevesine uygun bir kentsel boyut katmaları yönünde ısrarla teşvik etmektedir.

5.6.2. Araştırma

Kentsel konulardaki AB araştırmalarının çoğu şu anda yapılmış durumdadır¹⁸ ve, 5.3 – 5.4 maddelerindeki eylemler bu araştırmaların yaygın olarak duyurulmasını daha iyi bir hale getirecektir. Komisyon'un 7. Araştırma Çerçeve Programı¹⁹ önerisi, yenilikçi kentsel yönetim, kültürel miras dahil olmak üzere insan yapısı çevrenin iyileştirilmesi, çevresel riskler, enerji etkinliği, temiz araçlar ve alternatif yakıtlar, ulaşım ve güvenlik konularında daha fazla araştırma yapılmasının yararlı olacağını belirtmektedir.

Komisyon, daha fazla kentsel araştırma için destek sağlayacak ve yerel yönetimleri aktif olarak devreye sokacak ve ayrıca, onlar için üretilen metaryellerin yerel düzeyde kullanılabilmesi için çok sayıda dilde sunulmasına gayret gösterecektir.

6. DİĞER POLİTİKALARLA BÜTÜNLEŞME

Bu Strateji bir çapraz kesit olup, birçok çevresel ortam ve konuyu kapsamaktadır. Strateji, diğer Tematik Stratejiler dahil, 6. Çevre Eylem Programı'nın önceliklerinin ve diğer çevre politikalarının uygulanmasına katkı sağlayacaktır.

Farklı çevre politikaları (hava kalitesi, gürültü, vs.) önleme planlarının yapılmasını öngörmektedir. Bu planları, Stratejide önerilen bütüncül bir yerel çerçeve kapsamına katmakla pek çok politika alanı arasında sinerjiler yaratılabilir ve böylelikle gerek çevre gerekse kentsel alanın genel yaşam kalitesi açısından çok daha iyi sonuçlar alınabilir.

6.1. İklim Değişikliği

Kentsel alanların gerek iklim değişikliğine uyum sağlanmasında gerekse sera gazı emisyonlarının önlenmesinde oynayacakları önemli bir rol vardır.

Kentsel alanların iklim değişikliğinin yarattığı sel, sıcak dalgası, daha sık ve daha ciddi su kısıntıları gibi sonuçlarla karşılaşma olasılıkları yüksektir ve kentler bunlar karşısında zayıf bir konumdadır. Bütüncül çevre yönetim planları, kentsel alanların bu tür değişikliklerle daha iyi baş edebilmesi için, **çevresel riskleri** sınırlayacak önlemleri de içermelidir.

Yerel yönetimler için, sera gazı emisyonlarının azaltılması konusundaki öncelikli alanlar ulaşım ve inşaatır.

Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planları'nın düşük CO2 emisyonlarının ve enerji etkin araçlar kullanılmasının teşvik edilmesi dahil, daha geniş kapsamlı olarak uygulaması, sera gazı emisyonlarının yerel düzeyde azaltılmasında yardımcı olacaktır.

Sürdürülebilir İnşaat, enerji etkinliğini iyileştirmekte bu da CO2 emisyonlarının azalması anlamına gelmektedir. Yerel yönetimler bilinç arttırarak, mümkün olan alanlarda standartlar belirleyip uygulayarak ve gerek kendi yapılarında gerekse çevreyi gözeten (yeşil) ihale yollarıyla elde ettikleri yapılarda en iyi uygulama yöntemlerini benimseyerek bu tür yöntemleri teşvik edebilir. Bu bağlamda mevcut binaların yeniden donatılmasının yaşamsal bir önemi vardır.

Komisyon, Üye Devletler'le bölgesel ve yerel yönetimlerin kendi kentlerinde sürdürülebilir inşaat yöntemlerini teşvik edecek programlar geliştirmesini ısrarla önermektedir.

Komisyon da, bölgesel ve yerel aktörler arasında enerji etkinliği ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanımını teşvik etmek amacıyla ve kendi enerji politikasını desteklemek üzere, Akıllı Enerji – Avrupa programını²⁰ kullanmayı sürdürecektir. Enerji Etkinliği konusunda Yeşil Rapor²¹, Yapıların Enerji Performansı Direktifi'nin²² kapsamının, yenileme geçiren daha küçük binaları da içerecek şekilde genişletilmesi konusunu gündeme getirmektedir.

Komisyon, Avrupa bütününde **yapıların karşılaştırılmasına** olanak vermek ve en iyi uygulama örneklerinin aktarılmasını teşvik etmek amacıyla, Avrupa Standartlaştırma Örgütü'nü (CEN) yapıların, enerji etkinliği konusunun ötesinde, bütüncül çevresel performans açısından değerlendirilmesine ilişkin yöntemler geliştirmek üzere görevlendirmiştir.²³

6.2. Doğa ve Biyolojik Çeşitlilik

Sürdürülebilir kentsel tasarım (uygun arazi kullanım planlaması) kentsel yayılmanın ve doğal yaşam alanları ve biyolojik çeşitlilik kayıplarının azaltılmasına yardımcı olacaktır. Kentsel çevrenin bütüncül yönetimi, kentsel yayılmadan kaçınan ve toprağın kaplanmasını azaltan sürdürülebilir arazi kullanım politikalarını teşvik etmeli, **kentsel biyolojik çeşitliliğin desteklenmesi** ve kentlerde yaşayanlar için bilinçlendirme konularını da içermelidir.

Geliştirilmekte olan **Toprakların Korunması** ile ilgili Tematik Stateji, büyük olasılıkla kirlenmiş alanların ıslahı ve yeniden kullanımıyla toprakların kaplanmasını azaltmayı ve toprağın akılcı kullanımını garanti altına almayı amaçlayan "mekândan tasarruf sağlayan mekânsal planlama" konularını ele alacaktır.

6.3. Çevre ve Yaşam Kalitesi

Sürdürülebilir kentsel ulaşım planları hava kirliliği ve gürültünün azaltılmasına yardımcı olacak, bisiklet kullanımı ve yürümeyi teşvik ederek sağlık konusunda ve aşırı şişmanlığın azaltılması açısından iyileşme sağlayacaktır. Sürdürülebilir inşaat yöntemleri, konforun, güvenliğin, erişilebilirliğin teşvikine yardımcı olacak ve başta ısıtmadan kaynaklanan partikül maddeler olmak üzere, bina içi ve dışı hava kirliliğinin sağlık üzerindeki etkilerini azaltacaktır.

Hava Kalitesi'ne ilişkin mevcut yasal düzenlemeler²⁴, sınır değerlerinin aşıldığı veya aşılma olasılığının bulunduğu durumlarda planların devreye sokulması koşulunu getirmektedir. Pek çok kent, özellikle araç trafiği ve yakma tesisleri tarafından yaratılan kirliliğin partikül maddeler (PM10) boyutuyla, bu koşulları yaşamaktadır. Komisyon, Hava Kirliliğine ilişkin Tematik Strateji²⁵ kapsamında, ulaşım, yeni araçlar ve ufak yakma tesisleri konusundaki Topluluk önlemleri dahil olmak üzere, partikül maddelerin ve ozon kirliliğinin kontrolü konusunda hedefler ve önlemler²⁶ belirleyecektir. Topluluk hava kalitesi hedeflerine ulaşılması, kent yönetimlerini de devreye sokan bütünsel bir yaklaşım gerektirmektedir.

Kentsel Ulaşım Planları ve kentsel alanların mahalle düzeyinde ısıtma dahil, daha iyi bir şekilde bütünsel yönetilmesi, bu yükümlülükler uyma konusunda kentlere yardımcı olabilir. Ulaşımın, iklim değişikliği, hava kalitesi ve sürdürülebilir kalkınma bağlamında kritik bir rolü vardır. Komisyon, kentsel çevrenin iyileştirilmesine katkı amacıyla, yeni araç standartlarını (EURO5, EURO VI) da içeren geniş bir dizi faaliyet yapmayı düşünmektedir ve çevresel açıdan duyarlı alanlarda farklılaştırılmış tarife uygulamalarının daha yaygın olarak kullanılması ve kirlilik yaratan ulaşıma kısıtlamalar getiren düşük emizyon bölgelerinin ilan edilmesi gibi önlemleri değerlendirecektir. Komisyon son sıralarda kamu yönetimlerinin temiz araç almasına ilişkin bir direktif önerisini kabul etmiş bulunmaktadır.²⁷

Komisyon, Ortak Ulaşım Politikası'nın²⁸ gözden geçirilme sürecinin bir parçası olarak, özellikle özel araçların kentlerde oynadığı rol ve toplu taşımanın niteliğinin iyileştirilmesi başta olmak üzere, kentsel ulaşım alanında yapılması gereken araştırmalar konusunu ele alacaktır.

Komisyon, ulaşımın farklı türler arasındaki dağılımında önemli değişiklikler sağlanması, daha temiz araçların kullanımının desteklenmesi ve trafik tıkanması sorunlarının ele alınmasında yardımcı olan CIVITAS Girişimi'ne²⁹ sağladığı maddi katkıyı sürdürmek niyetindedir. CIVITAS aynı zamanda eğitim, bilgi alışverişi ve sonuçların değerlendirilmesi konularında da destek vermektedir.

AB yasaları³⁰, **çevresel gürültü** ile ilgili olarak, başlıca kentsel merkezlerinde insan sağlığı üzerinde zararlı etkilere yol açabilecek düzeylere ulaşan gürültüyü azaltmak ve sessiz alanları artan gürültüden korumak amacıyla, gürültü haritaları ve eylem planlarının yapılması koşulunu getirmektedir. Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planları, kentsel ulaşımdan kaynaklanan gürültünün yönetilmesine ilişkin önlemler belirliyerek bu zorunlu koşullara uyulmasında yardımcı olacaktır.

6.4. Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı

Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusundaki Tematik Strateji³¹, çevresel etkilerin azaltılmasını sağlayacak olan, doğal kaynakların etkin bir şekilde kullanılması ilkesinin önemini vurgulayacaktır. Daha iyi bir kentsel yönetim, enerji ve su gibi kaynakların günlük kullanımının yarattığı etkileri azaltabilir. Kentsel yayılmanın yüksek yoğunluklu ve karma kullanımlı yerleşim düzenlemeleriyle önlenmesi, arazi kullanımı, ulaşım ve ısıtma konularında çevre açısından avantajlar getirecek ve kişi başına düşen kaynak oranının düşmesine katkısı olacaktır.

Atıkların Önlenmesi ve Yeniden Dönüşümü konusundaki Tematik Strateji kapsamında önerilen Direktif, Üye Devletlerin en uygun coğrafi düzeyde atık önleme programları hazırlamaları zorunluluğuna da açıklık getirmektedir. Bütüncül kentsel yönetim, yerel atık önleme tedbirlerini de kapsamalıdır.

7. BİLGİ TEMELİNİ OLUŞTURMAK- İLERLEMENİN İZLENMESİ

Bu Stratejinin ne kadar etkin olacağını izlenebilmesi için, güncel ve erişilebilir kentsel verilere gereksinim vardır. Komisyon, EEA'nın (Avrupa Çevre Ajansı) yardımıyla ve Üye Devletlerle yakın bir işbirliği içinde, Avrupa'nın kentsel alanlarının zaman içindeki çevresel performansını değerlendirebilmek amacıyla ve ulusal, bölgesel veya yerel yönetimlere herhangi bir ek yük getirmeden, kentsel çevre konularındaki Avrupa verilerinin iyileştirilmesi için çalışacaktır. Bu çalışma INSPIRE (Avrupa İçin Mekânsal Veri Altyapısı) kapsamında ve GEO³³ ve GMES girişimleri³⁴ ile bağlantı kurularak gerçekleştirilecektir.

Komisyon, 2006 yılında bir Kent Denetimi daha gerçekleştirecek ve 2006'da bir dizi Avrupa kentindeki yaşam kalitesini tanımlayan göstergeleri esas alan ve ekonomik, sosyal ve çevresel konuları kapsayan bir rapor yayınlayacaktır.

8. SONUÇ

Yüksek nitelikli kentsel alanların yaratılması, farklı politikalar ve girişimler arasında iyi bir eşgüdümün sağlanmasını ve farklı yönetim kademeleri arasında daha iyi bir işbirliği gerektirir. Üye Devletler'in ülkelerindeki kentlerin çevresel performansının iyileştirilmesi için bölgesel ve yerel yönetimlere yardımcı olmak sorumluluğu vardır.

Bu Strateji kapsamında sunulan destekleyici önlemlerin, yerel yönetimler ve diğer aktörlere kendi özel durumları için en uygun olan önlemleri tanımlamakta ve AB bütününde bilgi alışverişi olanağından yararlanmakta yardımcı olması gerekir. Bu yönetimler aynı zamanda kentsel çevre yönetimi konusundaki iyi uygulama örneklerinin AB dışında da (örneğin UNEP'in "Yeşil Kent" girişimine) tanıtılmasına yardımcı olabilirler.³⁵

Üye Devletler'den, yerel ve bölgesel yönetimlerden ve diğer paydaşlardan bu Strateji'nin içerdiği önlemlerin yaratacağı etkilere ilişkin görüşlerini hem düzenli olarak hem de 2009 yılında yapılacak olan yaygın bir danışma egzersizi kapsamında iletmeleri istenmektedir. Bu görüşlerden, kentsel düzeydeki çevre performansına ilişkin elde edilebilecek verilerle birlikte, 2010 yılında yapılacak olan ve alınması gereken ek önlemlerin gözden geçirileceği 6. Çevre Eylem Programı değerlendirmesinin bir parçası olarak yararlanılacaktır.

EK: ÖRNEKLER

Bütünsel Çevre Yönetimi – Kopenhag

Kopenhag kenti, Danimarka yasaları çerçevesinde bir Yerel Gündem 21 stratejisi kabul etmiş bulunuyor. Bunlar, farklı sektörler için benimsenen (örneğin: trafik, atıklar, CO2, riskler) daha belirgin olarak tanımlanmış stratejiler ve Kopenhag'ın tüm kenti kapsayan kendi çevre yönetimi sistemi ('Dogme 2000') ile birlikte Kopenhag'ın kentsel çevre yönetimine bütüncül yaklaşımını oluşturmaktadır.

Yerel Gündem 21 Stratejisi henüz tam olarak uygulanmış değildir ancak kent yetkilileri hava kalitesi, sera gazı emisyonları, enerji kullanımı, ekolojik ayak izleri, yeniden kullanım ve sürdürülebilir inşaat yöntemleri ve teknikleri kullanılan binaların sayılarındaki artış gibi konularda belirgin bir iyileşmenin sağlandığını ifade etmektedir. Kopenhag'ın yetkili makamları ayrıca, bu iyileşmeler sonucunda, oraya taşınmayı düşünen şirketlere çevre politikalarını ve projelerini sunabildiği için, kentin rekabetçi avantajlarında da bir artma olduğuna inanmaktadır. Artık daha temiz olan yüzme alanlarına yakın taşınmazların kira değerlerinde bir artış gözlenmektedir. Çevre sorunlarına çözüm üretme sürecinde etnik azınlıklarla birlikte çalışılması, bu toplulukların topluma daha fazla katılmasını ve daha iyi topluluk-yerel yetkili makam ilişkileri kurulabilmesini sağlamıştır. Yerel yönetim ise, kentsel çevrenin planlanması ve yönetilmesinde artık daha etkindir ve personelin çevre konularındaki bilinci eskiye oranla çok daha yüksektir.

Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planlaması– Nantes

24 belediyeden oluşan ve 569.000 kişinin yaşadığı Nantes metropoliten alanı için Fransa yasaları uyarınca hazırlanan kentsel yerleşim planı ('Plan de déplacements urbains' /PDU) 2000 yılında yürürlüğe konmuştur. Yasa, etkin ve temiz toplu taşıma sistemleri geliştirerek, sunulan otopark miktarı ve ücretlerini denetim altına alarak, bisikletlerin daha yoğun olarak kullanılmasını teşvik ederek ve iş dünyası ve kamu kuruluşlarına ulaşım planı yapmaları için destek vererek, özel araç trafiği talebinin denetim altına alınmasına ilişkin (hedef: 2010 yılına kadar tüm gidiş gelişlerde, 2002 yılında %62 olan azalmanın, %50 düzeyine çıkartılması) ve bununla bağlantılı olarak emisyonlarda düşüş (gürültü, CO2, hava kirleticileri) gibi iddialı hedefler belirlemektedir. Şu ana kadar ulaşım talebinde yıllık %6-7 düzeyinde bir artış saptanmaktadır.

PDU ile uygulanan başlıca eylemler:

- Otobüs filosunun, doğal gazlı otobüslerle değiştirilerek yenilenmesinin tamamlanması (150 araç). Bu değişimle mevcut sistem Avrupa'nın en temiz kent-içi otobüs filolarından biri haline gelecektir.
- Toplu taşıma ağının (tramvay, otobüs, trolleybüs ve raylı taşıt altyapısı) genişletilmesinin finanse edilmesi ve sıklık, erişilebilirlik ve çalışma saatlerinin artırılması ve diğer ulaşım türleri ile eşgüdüm sağlanması.
- Tüm toplu taşıma ağları için geçerli olacak bütüncül fiyatlandırma ve bilet uygulaması
- Metropoliten alandaki başlıca işverenlerle işbirliği yaparak gönüllü ulaşım planlarının geliştirilmesi (bugüne kadar 13 kuruluş imzalamış bulunuyor).
- Bisiklet ağının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması (bugüne kadar 300 km.) ve bisiklet kiralama hizmetlerinin geliştirilmesi.
- Konutlarda oturanları, kısa süresi ziyaretçi parkını, otopark alanlarının denetlenmesini ve ana tren istasyonları yakınında "Park Et ve Bin" alanlarının geliştirilmesini (2,500 park yeri), ve bisikletlere ayrılan park yerlerini de dikkate alan bütünsel bir araç parkı politikası.

DİPNOTLAR

¹ COM(2001) 264.

² Bu Bristol Anlaşması'nda yansıtılmaktadır :<http://www.odpm.gov.uk/index.asp?docid=1162287>.

³ COM(2005) 330.

⁴ "Kentsel Çevre için bir tematik Stratejiye Doğru" COM(2004) 60.

⁵ Konsey Sonuç belgesi 14.10.2004.

⁶ www.aalborgplus10.d

⁷ Belçika (Flanders), Danimarka, Fransa, Macaristan, Polonya, Slovenya: yasalar var; Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti : mekanizmalar oluşturmayı düşünüyor; İngiltere: bazı öğeleri var.

⁸ Fransa, İngiltere: yasalar var; Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti: mekanizmalar oluşturmayı düşünüyor; İtalya: bazı öğeleri var.

⁹ europa.eu.int/comm/environment/urban/pdf/final_report050128.pdf

¹⁰ Decision 1411/2001/EC.

¹¹ COM(2004) 621.

¹² COM(2004) 495.

¹³ 15 Üye Devlet'in katılımı ile ve Hollanda İçişleri Bakanlığı öncülüğünde

¹⁴ SEC(2005) 985.

¹⁵ COM(2004) 493.

¹⁶ COM(2004) 494 .

¹⁷ COM(2004) 495.

¹⁸ Örneğin 145 'Yarının Kenti ve Kültürel Miras' projeleri.

¹⁹ COM(2005) 119.

²⁰ Yapılarda ve Sanayide Enerji Etkinliği (SAVE), ısı ve enerjinin birlikte üretimi, elektrik ve ısınma için yeni ve yenilebilir enerji kaynakları, biyolojik yakıtlar (ALTENER), ulaşımın enerji boyutları (STEER).

²¹ COM(2005)265

²² Direktif 2002/91/EC.

²³ CEN Görevlendirmesi M/350.

²⁴ europa.eu.int/comm/environment/air/ambient.htm

²⁵ COM(2005) 446.

²⁶ Bu önlemlere etki değerlendirmesi uygulanacaktır

²⁷ COM(2005)634

²⁸ COM(2001) 370.

²⁹ www.civitas-initiative.org

³⁰ Direktif 2002/49/EC.

³¹ COM(2005) 670.

³² COM(2005) 667.

³³ Group on Earth Observation(Yerküre Gözlem Grubu)

³⁴ COM(2004) 65.

³⁵ www.wed2005.org